

Milčec Komelj

OD SMRTI OBSEDENA UMETNOST

(Ob razstavi na Vrhniki)

Slikarstvo Florisa Oblaka je zavezano meditaciji o tesnobi življenja in lepoti, ki jo umetnik doživlja kot prisluh odmaknjenosti, kot popolnost, s katero formulira svoja občutja in spoznanja. Tesnoba in preciznost se zlivata v oblike, ki se motivno preobražajo v ciklih, a umetnikova osnova je ves čas ista in le skozi različne motivne projekcije usmerjena v ista vprašanja. Tako se v njegovi zgodnji umetnosti, s katero se je slikar uveljavil, prikazuje trpeč človek, v duhu profesorja Stupice spremenjen v otrplo, razpotegnjeno bitje, ki nemo toži in se resignirano tanjša v prosojno mozaično razpokano senco. Jedro takih eksistencialno obarvanih sugestivnih predstav je avtoportret kot konstatacija duhovne samote ustvarjalca, ki se razgleduje le sam vase in po umetnostnih daljavah slikarskih prednikov tja do pretanjene poezije bizantinskih slik.

Ko mu je portretna predstava dogorela, je slikar svojega človeka spremenil v zemske ali kamnite sklade z nebom, posnetim z zlate patine starodavnih slik, v nadaljnjih poskusih pa se je v želji po čimbolj prvinskih zarisih oprl na ritmično sklenjeno otroško risbo ter v duhu sočasne fantastike nanizal spominske obraze v vencih ali formaliral motive, ki kažejo, da je odkrival lepoto v arhaično poenostavljeni in precizno geometrizirani ljudski umetnosti, zgoščeni na panjskih končnicah in kmečkih skrinjah. Tako se v njegovih slikah srečujejo na isti, v brezčasje zarisani ravnini spomini, dragi mu družinski obrazi in starinske umetnine kot nosilke arhaične odmaknjenosti ali kot nekakšni ideali, vse pa je prežeto z meditacijo in izpeglano prav urarsko precizno, z ritmom črt in pretanjenim stopnjevanjem živahnih barvnih tonov. V tako odmaknjenost pa vse bolj vstopajo znamenja mehanizirane življenjske realnosti, ki je umetniku očitno tako tuja, da jo doživlja le kot nevarnost, kot zatrtost poetičnega življenja z robotizacijo sveta. Zato pričenja nizati ob estetske in z nostalgijo prežete forme zobata kolesa ali počene vzmeti, ure brez številčnic in robote, nato mu more resignacija, zlasti še potem, ko se mu je materina pričujočnost spremenila v spomin, preraste v podobe človeških lobanj, umeščenih v razkošno arhitekturo ali v sarkofage, iluzionistično perspektivno komponirane s šahovnatimi tlaki in obložene z dekorativnimi elementi iz renesanse in manierizma, s katerim si je slikar v sorodu tako po melanholično intelektualni noti kot racionalni strasti po formalni popolnosti in rafiniranih perspektivnih učinkih, izza katerih se razteza le enigmatična brezperspektivna ploskev.

V takem slikarjevem pojmovanju je razvidna nekakšna zanj značilna protislovnost: ustvarjalna strast je spremenjena v racionalno voljo do popolnosti, s katero umetnik neguje le idejo smrti, ničevosti, ki jo simbolizira v pretanjeno arhitekturo

spremenjena lobanja; kombiniranje takih sestavin s praznimi zamolklo barvitimi draperijami pa je kot ovijanje relikvij, morbidno in premišljeno, hladno meditativno in v vsestranski, formalni in barvni preračunanosti življenjsko mrtvo, a estetsko popolno. Umetnikova resignacija je očitno dokončna in zavetje, če že ne rešitev zanj se kaže le v veselju umetnosti, ki jo slikar neguje kot svoj odmaknjen grobni inventar z velikim obvladanjem in malone prosojno tankim občutjem, ki se sproti razkrajja v refleksijo spoznanja o neizogibnem zadnjem prostoru sarkofaga. Zato umetnik kot renesančno pretanjen kamnosek in inkrustator presunljivo skrbi za posmrtno spomine živih in prihodnjih mrtvih, kot vse življenje v bolečo smrtnost zagledani, s časi postarani mladenič, ki vidi skozi glave svojih idealov lobanje in v zibkah slutnjo krste. Vse preostalo, zlasti barvitejša tihožitja z raznolikimi premišljeno razmeščenimi predmeti in še posebno z nežno obarvanim in konstrukcijsko pretanjenim česnom, pa je le spremljava, kjer si slikar brusi prijeme za usklajanje predmetnih sestavin v tiho življenje, ki je kot svetlejša senca spokojnosti, kakršno v njegovi umetnosti obeta šele smrt, ovijajoča vso minljivost v trdno, s sijem irealnosti obdano preteklost.

Slikar Floris Oblak je predan takim obsesijam, ki jih vedno znova uresničuje z veliko doslednostjo in oblikovno popolnostjo; v današnjem času je vase obrnjen samotarski posebnost. Sicer vtan v mrežo umetnosti in smeri, ki so bile v njegovem času najbolj na razpolago, je skoznjo ves čas iskal le način za svoj izraz, melodijo za samoto, tesnobo in nazadnje smrt, ki jo vpisuje v hladno razkošje sarkofaga kot srhljivo hladne zakladnice, kjer se umirijo strasti življenja kot v poslednjih podobah skladnosti sveta, ki je v teh slikah očiščen vsega minljivega, spremenjen v spomin in oluščen v geometrično izklesano in modelirano lobanjo, ki – položena v škatlasto dno sarkofaga – sama kot dragocen predmet še po smrti meditira kot nenehen memento mori. V njenem znamenju, umeščenem med abstraktnimi kockami z vrisanimi spomini na življenje, daje slikarjevi srhljivi domišljiji pravo, večno življenje šele smrt, ki minljivo resničnost spremeni v neminljiv, otrpel spomin. Tako izcizelirane spomine na življenje niza slikar iz svoje umišljene »zagrobne« perspective po svojih platnih kot v abstraktnem hladu tonsko preračunanih barv in oblik omrtvičene podobe, ki kot njegovi angeli z bizantinskih slik med abstraktnimi oblikami predstavljajo spomine na življenje v območje duhovne sfere, v kateri se utrip življenja sproti spreminja v okamnelost dekoriranega sarkofaga ali v otrplo, okamnelo izglašen in pretanjen obraz, ki je v resnici le prijazno oznanilo lastne smrtne sence kot znanilke popolnosti in – v duhu antične zgodbe o Kleobisu in Bitonu, ki jima mati nehote izprosi smrtno milost – morda tudi največje sreče. Vera v vitalizem je v tej umetnosti spremenjena v svoje nasprotje, vera v umetnost kot nadomestilo za uživanje v živi, neizmerljivi in nepredvidljivi, smrtnemu razpadu podvrženi življenjski resničnosti pa je zato toliko bolj pretresljiva in dokončna. Zato je umetnikovo ustvarjalno življenje s pisanim vonjem pokopaliških ali z vrtov preteklosti natrganih rož obdan pietetno negovan plamen, ki ga hrani zavest o smrtnosti kot gradivu za umetnost, ki je obsedena s smrtjo in jo premaguje.